

В.І. Павлов,

доктор економічних наук, м. Рівне

В.І. Гринчуцький,

доктор економічних наук, м. Тернопіль

В.С. Кравців,

кандидат економічних наук, м. Львів

Н.В. Павліха,

кандидат економічних наук, м. Луцьк

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБЛАШТУВАННЯМ ПРОСТОРОВИХ СИСТЕМ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

На початку ХХІ століття теорія сталого розвитку стала не тільки найбільш популярною новою теорією останніх десятиріч, але й цілком практичною, оскільки всі розвинуті в економічному відношенні країни, а саме 179 держав, висловили своє прагнення стати на шлях забезпечення сталого розвитку. Не вдаючись до докладної оцінки позитивних та негативних сторін цієї ідеї, слід вказати на труднощі її втілення в життя в сучасних мобілізаційних умовах розвитку регіонів України. Потребує формування й реалізації така розробка, яка б дозволила забезпечити перехід регіонів країни на збалансований розвиток.

В умовах наявних міжрегіональних диспропорцій розвитку регіонів України слід звернути увагу на активізацію дії просторового чинника їх розвитку, що характеризується певним ресурсним потенціалом. У зв'язку з цим концепція управління просторовим облаштуванням території країни виступає реальною науковою основою для забезпечення сталого розвитку.

Просторове облаштування території передбачає формування загальної закономірності й специфіки територіально-управлінських цілей і на цій основі визначення стратегічної перспективи розвитку регіону та його місце в розвитку країни. Виступаючи важливим чинником забезпечення сталого розвитку регіонів країни, управління просторовим облаштуванням відображає можливості оптимального використання просторового потенціалу й основні напрями розвитку відповідної території, інфраструктурної зв'язаності, підвищення її інвестиційної привабливості.

На результати цього дослідження вплинули фундаментальні роботи з теорії планетарного розвитку В. Вернадського, які розвинуті в працях його послідовників (Д. Джозеф, Д. Медуз, Ж. Йос, А. Печчея, Дж. Форрестер); з теоретичних основ сталого розвитку суспільних процесів (О. Веклич, В. Волошин, З. Герасимчук, М. Голубець, К. Гофман, Б. Данилишин, М. Долішній, А. Мінц, Л. Мельник, Л. Руденко, В. Трегобчук, В. Шевчук); дослідження з глобальних проблем суспільного розвитку (Р. Арон, Л. Гумільов,

М. Кондратьєв, Е. Кочетов), з вивчення регіональних проблем розвитку (М. Вебер, У. Ізард, О. Кристаллер, П. Хагетт); з методології системного підходу та комплексного розвитку (Е. Алаєв, В. Афанасьєв, Г. Бакен, Л. Берталанфі, І. Блацберг, Г. Ніколас, І. Пригожий, В. Розумовський, В. Садовський, А. Холл, Р. Фейджин, Е. Юдин); зі стратегічного планування, прогнозування та ітимізації складних систем (В. Агафонов, А. Альохін, І. Ансофф, Е. Голубков, І. Пригожий, М. Прокопенко, В. Ройзенберг, М. Чумаченко), з методології вивчення просторових систем (Ю. Білоскоп, М. Дьомін, М. Габрель, С. Ниммік, В. Нудельман, Є. Перцик, Т. Ратвієр); а також з вирішення регіональних проблем використання ресурсного потенціалу (Є. Бойко, Л. Гринів, С. Дорогунпов, В. Євдокименко, П. Жук, Ф. Заставний, С. Алупко, І. Лукинов, М. Козоріз, В. Кравців, М. Мальський, І. Михасюк, В. Павлов, М. Паламарчук, В. Пила, С. Писаренко, Я. Побурко, В. Руденко, Ю. Стадницький, Ю. Туниця, А. Федорищева, С. Харічков, О. Шаблій, Л. Шевчук).

Доцільно зазначити, що у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі розкрито різнопланові питання щодо теоретичних основ та узагальнення досвіду просторового облаштування територіальних систем різного рівня, обґрунтовано підходи до розв'язання проблем регіонального розвитку. На жаль, існуючі наукові розробки не охоплюють усього комплексу методологічних завдань щодо повномасштабного залучення регіонів у загальну схему облаштування території країни, які необхідно вирішити для забезпечення їх сталого розвитку. На нашу думку, на сьогодні дослідження основ управління просторовим облаштуванням території — це відкриття її заново, реконструкція її «молекулярної структури».

М.І. Долішній у системі основних чинників регіонального розвитку називає оптимізацію розміщення продуктивних сил, тобто просторової локалізації населення, інформації, засобів виробництва, інфраструктурного забезпечення. Саме прийняття та впровад-

ження в життя обґрунтованих рішень щодо ефективного розміщення та використання територіальних ресурсів сприяє досягненню високого ступеня безпечного розвитку регіону.

Формування та реалізація політики сталого розвитку регіонів, яка передбачає створення оптимальних умов для життєдіяльності населення, функціонування господарюючих суб'єктів та їх екологічної безпеки, набуває нової якості, потребує розробки концепції управління просторовим облаштуванням території країни.

На відміну від традиційної соціально-економічної доктрини регіонального розвитку концепція управління просторовим облаштуванням передбачає зосередження уваги не стільки на самих фізичних об'єктах, скільки на функціональних, соціальних, культурних, інформаційних зв'язках між територіальними співтовариствами. Вона замість традиційного містобудівельного підходу, який за суттю носить галузевий характер, спонукає зосередити увагу на трактуванні інтегрованого ресурсу розвитку поселень та інфраструктури. У її основу покладено системний та сітьовий підходи до виявлення й мобілізації ресурсного потенціалу регіону.

Саме з цих причин усе більшого значення набувають міждисциплінарні розробки, які слід здійснювати в контексті як сталого розвитку світу, так і просторового планування «Великої Європи», що нині розглядається як «просторовий сталий розвиток».

З метою теоретико-методологічного обґрунтування концепції управління просторовим облаштуванням територій необхідно визначитись з відповідним категоріальним апаратом.

Процес розширеного відтворення здійснюється в просторі й у часі, у результаті чого відбувається формування й розвиток різних за змістом просторових ланок суспільного життя — регіонів. За В.А. Поповкіним, регіон — це «не тільки функціонально-компонентна, структурно-галузева цілісність, але й просторова, що передбачає певне розміщення компонентів природного, соціального і економічного середовищ у просторі, їх просторову неподільність».

З цього визначення можна зробити висновок, що регіон слід розглядати в контексті певного регіонального простору. На нашу думку, *регіональний простір* — це багатовекторне формування людських, територіальних, функціональних, інформаційних та часових складових, де за допомогою існуючого природно та набутого в процесі розвитку ресурсного забезпечення реалізується життєвий цикл регіону, що дає змогу вирішити конкретні соціальні, економічні та екологічні проблеми. Ресурсні можливості простору, які можуть бути використані для досягнення сталого розвитку регіону, розкривають його *просторовий потенціал*.

Саме системний підхід дозволяє розглянути регіональний простір як просторову систему з точки зору загальних закономірностей розвитку, внутрішньої цілісності й організації та визначити місце кожного його елементу в системі більш високого рівня.

Просторова система — це синтетична та органічна цілісність, що включає в себе різноманітні підсистеми (елементи), а саме: населення з його демографічними, соціальними, культурними, етнічними, лінгвістичними характеристиками; географічний простір та екологічну систему, що визначає забезпеченість природно-ресурсним потенціалом, екологічну ситуацію та її динаміку, переваги або недоліки розміщення в просторі; регіональне господарство, яке зумовлює розвиток і розміщення продуктивних сил; адміністративно-правову структуру, що являє собою основу територіального управління. Вищезазначені підсистеми у своїй сукупності утворюють складну, динамічну в часі й просторі, багаторівневу та багатофункціональну структуру системи.

Таким чином, системний ефект взаємодії елементів регіонального простору характеризує просторове облаштування відповідної території. У даному випадку *управління просторовим облаштуванням* слід розглядати як діяльність суб'єктів управління щодо просторової конкретизації регіональної стратегії соціально-економічного розвитку, установлення пріоритетів та форм організації території, цільового розвитку інженерно-транспортної інфраструктури. Слід зазначити, що мова перш за все йде про управління облаштуванням регіонального простору.

Мета, принципи та завдання управління облаштуванням просторових систем. У сучасних умовах для більшості країн, у тому числі й України, потребують вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості території, забезпечення її соціально-економічної та екологічної безпеки, економічної й екологічної реабілітації територій малих та середніх міст, сільських поселень, на що має бути зорієнтована концепція управління просторовим облаштуванням території регіонів.

Управління просторовим облаштуванням регіонів, виступаючи одним з обов'язкових елементів досягнення їх сталого розвитку, має на меті *одночасне забезпечення підвищення рівня життя населення, раціональне використання території, регулювання використання природних ресурсів та захист довкілля*.

Щодо піднесення рівня життя населення, то реалізація цієї мети в контексті управління просторовим облаштуванням регіонів дасть змогу підвищити добробут кожної людини шляхом створення робочих місць, забезпечити сприятливі економічні, соціальні, культурні умови відповідно до потреб різних верств

населення, які при цьому повинні бути оптимально використані.

Рациональне використання території передбачає оптимізацію просторової організації регіонів України шляхом визначення державних та регіональних пріоритетів систем розселення, виробничої, соціальної, інженерно-транспортної інфраструктури на основі проведення функціонального зонування території за видами переважного використання.

У свою чергу, регулювання використання природних ресурсів та захисту навколишнього середовища сприятиме підвищенню ефективності використання наявного природо-ресурсного потенціалу та забезпеченню охорони довкілля, що, у свою чергу, значною мірою визначатиме перспективи соціально-економічного піднесення відповідного регіону.

Концепція управління просторовим облаштуванням територій у контексті перспектив їх сталого розвитку повинна передбачати розробку та реалізацію заходів, що забезпечують екологічно стале та конкурентоспроможне функціонування території, її динамічний розвиток за рахунок:

- мобілізації природно-ресурсного потенціалу;
- вдосконалення господарської спеціалізації в напрямку розвитку екологічно чистих та ресурсозберігаючих технологій, підвищення ролі послуг, поглиблення прикордонної кооперації в економічній, соціальній та екологічній сферах;
- поліпшення просторової організації господарства та розселення;
- організації мережі центрів активізації господарської діяльності;
- забезпечення природоохоронних заходів та розширення площ, що охороняються;
- розвитку міжнародного співробітництва в галузі охорони довкілля.

В основі розробки концепції управління просторовим облаштуванням території регіонів України мають бути закладені «Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту», сформовані у 2000 році Європейською Конференцією Міністрів Регіонального Планування (Ганновер). Крім того, у межах політики сталого просторового розвитку слід взяти до уваги Конвенцію щодо збереження європейської природи та природного середовища існування, Загальноєвропейську стратегію біологічного та ландшафтного різноманіття. Це сприятиме збереженню та збагаченню природних ресурсів, що дозволить не лише підтримати баланс екологічних систем, але й забезпечити привабливість регіонів, підвищити їх рекреаційну цінність та якість життя в цілому.

Узагальнення цих положень дозволяє віднести до основних принципів управління облаштуванням просторових систем такі:

• Забезпечення територіальної єдності. Ідеться про розробку та реалізацію заходів щодо формування й дотримання принципів сталого просторового функціонування й розвитку країни як єдиного організму. При цьому потребує врахування тенденція переходу до багатополісного (поліцентричного) світового співтовариства, коли основою співробітництва країн має стати регіональна інтеграція. Тобто всі рішення та інвестиції повинні базуватись на моделі поліцентричного розвитку Європи, її національних та регіональних рівнів. До інвестування повинні залучатись столиці Європи, міста-ворота, структурно слабкі регіони, що є особливо важливим для розвитку старих індустріальних територій та сільських районів.

• Урбанізація та поліпшення відносин між містом та селом. Мають розвиватися міські системи, включаючи малі та середні міста, сільські райони. Створення та зміцнення міських мереж сприяє збільшенню взаємозалежності цих міст та створенню зв'язків, їх спеціалізації, економічному зростанню, а також отриманню ефекту від розвитку конкуренції та пошуків шляхів вирішення наявних проблем. Слід зазначити, що сільсько-міські партнерства мають особливе значення щодо розвитку мереж суспільного транспорту, підтримки життя та різноманітності діяльності в сільських районах, збільшення продуктивності інфраструктур, розвитку рекреаційних регіонів для міських мешканців, захисту та використання природної й культурної спадщини.

• Формування рівних умов просторової доступності. На місцях мають бути вдосконалені зв'язки між малими та середніми містами, сільськими районами, головними центрами та транспортними комунікаціями. Для забезпечення росту потоків руху необхідно розробляти відповідні об'єднувальні стратегії на основі врахування різноманітних способів транспортування й вимог просторового планування. При цьому слід звернути особливу увагу на проблему зменшення забруднення довкілля різноманітними видами транспорту.

• Рациональне використання природних ресурсів та охорона довкілля. Комплексне просторове облаштування дозволяє запобігти появі екологічних проблем, які можуть виникнути з різноманітних причин, наприклад, пов'язаних з недостатнім узгодженням галузевих програм або рішень на місцях. У зв'язку з цим особливу увагу слід звернути на використання безпечних прийомів та засобів щодо ведення сільського та лісового господарства, формування транспортних систем на екологічно безпечній основі, відродження депресивних територій та відновлення середовища існування на них, а також середовища промислово забруднених районів.

• Розвиток енергетичних ресурсів та дотримання

енергетичної безпеки. Маються на увазі питання використання відновлювальних джерел енергії як систем, що завершують формування спільних європейських енергетичних систем, а також організації транспортування нафти та газу з Каспійського регіону та Східної Росії, на що слід звернути особливу увагу при розробці та реалізації політики сталого просторового розвитку. Крім того, у зв'язку з високими нормами споживання енергії необхідно надавати пріоритетності більш ефективному використанню енергії та існуючого обладнання. Слід збільшити ефективність функціонування наявних теплових електростанцій з метою зниження рівня забруднення повітря; підвищити безпеку атомних електростанцій.

• Формування високоякісного та сталого туризму. При розробці політики сталого просторового розвитку слід звернути увагу на використання можливостей для розвитку високоякісного та сталого туризму. При цьому має бути оцінена просторова сумісність на основі дотримання умов екологічних систем та визначеної допустимої кількості відвідувачів.

• Збереження національно-культурної спадщини. Адже важливим аспектом щодо забезпечення соціально-економічного розвитку та зміцнення регіональної ідентичності є збільшення місцевої й регіональної привабливості для інвесторів, туристів та населення. Це вимагає комплексного збереження культурного надбання суспільства, з метою досягнення чого вимагають розробки проекти збереження, відновлення та використання історичних пам'яток і збереження культурної спадщини.

• Розширення можливостей доступу до інформації та знань. З метою формування інформаційного суспільства особливу увагу слід звернути на те, щоб у регіонах не був порушений доступ до інформації.

Дотримання зазначених принципів захищає субсидіарність та на національному, регіональних і місцевих рівнях забезпечує взаємовідносини, передумови й засоби збереження єдності в різноманітті, що історично та географічно властиве регіонам України.

Загальна мета управління облаштуванням просторових систем розкривається через систему завдань, досягнення яких дозволить забезпечити збалансованість їх розвитку:

— вдосконалення спеціалізації господарства регіону відповідно до новостворених внутрішніх та зовнішніх умов, що потребує здійснення поглибленого обґрунтування перспективних задач на основі оцінки наявного потенціалу та врахування тенденцій розвитку території;

— функціональне зонування територій та регламентація їх використання, у тому числі урбанізованих, сільськогосподарських, рекреаційних, природних зон,

при чому особлива увага звертається на розширення екологічної мережі;

— створення збалансованої системи розселення регіону, що вимагає вибору та розробки поліцентричного або моноцентричного типу територіального розвитку;

— сприяння транснаціональній інтеграції регіону, розвитку транскордонної кооперації в промисловості, агропромислового секторі, торгівлі, рекреації та інших сферах;

— забезпечення сприятливих умов розвитку агропромислового комплексу, у тому числі розвитку меліоративних систем;

— забезпечення розвитку всіх видів транспорту, транспортних вузлів, організації мультимодальних перевезень;

— вирішення проблем енергозабезпечення та енергозбереження;

— поліпшення якісних характеристик інфраструктури туризму, рекреаційного обслуговування;

— підвищення якості середовища життєдіяльності, що потребує врахування функціонального зонування території, ефективного використання природно-ресурсного потенціалу, розв'язання просторово локалізованих екологічних проблем, передусім проблем забезпечення охорони водного середовища та повітряного басейну.

Схема та методи забезпечення сталого просторового розвитку регіону. Враховуючи європейський досвід, відповідно до визначеної специфіки регіонального розвитку чіткого окреслення потребують стратегія й тактика використання території України, що можливе за умови формування схеми процесу забезпечення просторового облаштування всіх без виключення регіонів країни.

Розробка та реалізація концептуальних положень управління просторовим облаштуванням регіонів базується на ідеї конструювання просторово-територіальної моделі, організації збалансованої взаємодії природної та соціально-економічної її підсистем та їх регулювання, що доцільно втілити в життя на основі використання теорії управління проектами.

Просторове облаштування є керованим процесом та передбачає здійснення просторового планування, просторової організації й просторового регулювання сталого розвитку регіонів.

Просторове планування — це проектування просторової системи в інтересах розв'язання цілісної соціально-економічної та екологічної задачі. Воно забезпечується на основі реалізації пакету проектно-планової документації, розробку якої інституційно прив'язано до системи науково-дослідних, архітектурно-містобудівних, планово-економічних, фінансових відомств

та установ. Просторове планування може бути довгостроковим, середньостроковим та оперативним.

Забезпечення сталого розвитку можливе лише з урахуванням результатів просторового планування. Щодо його здійснення, то в Україні це знаходить своє відображення в національних та регіональних програмах, а саме: Генеральній схемі планування території України (як складової національної системи довгострокового прогнозування соціально-економічного розвитку країни та її регіонів); Схемах районного планування адміністративних областей.

Сучасні схеми просторового планування за умови формування та реалізації відповідної політики регіонального розвитку на відміну від схем та проектів районного планування, які виконувались в умовах централізованої планової економіки на основі довгострокових перспективних показників соціально-економічного розвитку, та директивно спускались «зверху» й часто ігнорували ресурсні можливості та інтереси конкретного регіону, виступатимуть ефективним засобом організації державного регулювання використання просторового потенціалу регіонів.

З огляду застосування методології управління проектом у процесі управління просторовим облаштуванням регіонів, а також дії закономірності комплексності звернемо увагу на потребу при цьому застосування методів проектного аналізу. Проектний аналіз регіонального простору передбачає здійснення аналізу відповідної просторової системи, що представляє собою вивчення цієї системи на основі економіко-математичних моделей, моделей розміщення центрів зосередження населення, моделей міжрайонних зв'язків, оптимального розміщення продуктивних сил.

Результати проведеного проектного аналізу вплинуть на формування опорного каркасу відповідної території, визначення перспектив протікання демографічних процесів, розвитку соціальної сфери, господарського комплексу, інженерно-транспортної інфраструктури, можливостей забезпечення екологічної безпеки в регіоні та розробку пропозицій щодо реалізації основних проектних рішень моделі сталого просторового розвитку регіону.

Опорний каркас території, що визначається на базі системи розселення, демографічної, природно-ресурсної, виробничої, екологічної, інтелектуально-ділової, інноваційно-інвестиційної, інфраструктурної та історико-культурної складових регіонального простору, виступає базисом визначення сильних та слабких сторін розвитку регіонального господарства, чинників, що сприяють або стримують розвиток.

Результати досліджень свідчать, що відбувається надмірна концентрація населення та виробничих систем у великих містах України, уповільнився розвиток

переважної більшості середніх і малих міст, селищ і сіл, має місце значна кількість монофункціональних поселень. Так, більшість обласних центрів територіально розташовані ексцентрично, у центрах систем розселення недостатньо розвинуті об'єкти соціально-культурного обслуговування населення та транспортні зв'язки, що ускладнює забезпечення однакових умов доступності мешканців до цих об'єктів. Вищезазначені недоліки функціонування систем розселення свідчать про неузгодженість соціального, економічного та екологічного аспектів розвитку населених пунктів та прилеглих територій.

Просторова організація, за М.М. Габрелем, — це структурно-параметричне та просторово-часове впорядкування та узгодження елементів і зв'язків простору, що забезпечує ефективність використання його потенціалу та розвитку містобудівних систем. Звідси, просторова організація регіону виступає функцією від використання регіональних можливостей та інтересів, що значною мірою визначається особливостями території, від дії зовнішніх та внутрішньо регіональних чинників.

О.Г. Топчієв справедливо стверджує, що реальна картина просторової організації суспільства значно складніша порівняно з територіальною організацією, адже просторова організація «охоплює всю множину взаємодій, взаємозалежностей, взаємного впливу всіх без будь-якого винятку (чи елімінування) компонентів природи і суспільства», а територіальна організація, охоплює лише «множину географічних об'єктів — природних, соціальних, економічних, та зв'язків і відношень».

О.Г. Гранберг підкреслює, що «турбота про просторову організацію господарства країни — неодмінна функція будь-якої держави, безумовний рефлекс його самозбереження та збалансованого функціонування». Отже, просторова організація являє собою процес формування сталих територій.

Методичною основою організації просторового облаштування територій виступає структура функціонування ландшафту та ландшафтного різноманіття, що сформовані на основі опорного каркасу відповідної території.

Ландшафт — це територіальне поєднання, що охоплює системи різного ступеня складності (систему розселення та територіальну структуру населених пунктів, історико-культурну систему, екологічно-безпечну систему, систему обслуговування, оздоровчорекреаційну систему, еколого-будівельне районування території тощо), яким характерні визначена ієрархічність та спільність (єдність території, взаємозв'язок та цілісність функцій). У ландшафті інтегрується різноманіття взаємодії всіх компонентів просторової системи. Залежно від цілей зміст ландшафту

різниться, але в усіх випадках він визначається територією, у межах якої компоненти просторової системи, що взаємодіють, утворюють відповідні поєднання в просторі.

Від збереження та ефективного використання ландшафтного потенціалу країни істотно залежить якість життя населення та реальна перспектива сталого розвитку. Тому одним з важливих шляхів запобігання й розв'язання проблем, що виникають у регіональному просторі, виступає збереження, відтворення та розвиток ландшафту, що визначено Європейською Конвенцією про ландшафти (ЕТ8 №176) (Флоренція, 20 жовтня 2000 р.). Тут зазначено, що ландшафт відіграє важливе значення в культурній, екологічній, природоохоронній та соціальній сферах та являє собою сприятливий ресурс для економічної діяльності, що налаштовує створення робочих місць. Крім того, ландшафт сприяє формуванню місцевої культури та виступає базовим компонентом природної й культурної спадщини. Ландшафт — важлива складова забезпечення якості життя населення в міських районах та в сільській місцевості, як у деградуючих, так і у високорозвинутих регіонах.

Характер поєднання різних взаємодіючих компонентів просторової системи утворює різноманіття ландшафту, що виступає важливим показником організації території, її еволюційного стану, потенційної стійкості до забезпечення її ефективного господарського використання.

Ландшафтне різноманіття — це формальне вираження численних зв'язків, що мають місце в даний час між суспільством та географічно визначеною територією, зовнішній прояв яких є результатом впливу природних і людських чинників та їх комбінацій протягом певного часу.

Ландшафтний потенціал кожного регіону є унікальним за складом та масштабами. Він, виступаючи головним чинником розвитку, відіграє інтегруюче значення та є об'єктивною основою для вибору й розробки підходів щодо розв'язання проблеми переходу до сталого просторового розвитку.

Ураховання сформованого ландшафтного різноманіття території визначає характерні для неї еколого-безпечні та соціально-економічні доцільні види господарської діяльності, що є основою здійснення функціонального зонування території та регламентації її використання.

Оптимізація розвитку регіонів повинна бути спрямована на узгодження функціонування всіх їх елементів у просторі та часі. На вирішення цього завдання спрямоване *просторове регулювання*, що передбачає здійснення моніторингу; аналізу; планування; координатної та контролю процесів забезпечення реалізації проектних рішень щодо забезпечення сталого розвитку просторових систем; прискорення темпів соціаль-

но-економічного розвитку регіону, унаслідок чого — забезпечення зміцнення бюджету та розширення можливостей фінансування інвестиційних проектів; реструктуризація господарства відповідно до вимог екологічної безпеки; транспортне забезпечення без перешкод усієї території країни, включення регіонів у транс'європейські транспортні коридори, формування лінійних систем розселення повздовж них; поліпшення показників динамічного розвитку міських та сільських населених пунктів; пом'якшення та поступове вирішення соціальних проблем (підвищення рівня та якості життя, усунення безробіття, соціальної диференціації); формування та розвиток рекреаційних зон та їх включення в міжнародну систему; забезпечення ефективного використання природно-ресурсного потенціалу та розв'язання екологічних проблем.

Підсумовуючи вищевикладений матеріал, слід зазначити, що з реалізацією концепції управління просторовим облаштуванням територій країни можна розраховувати на становлення оптимальної системи управління, адекватної завданням економічної глобалізації та збереження локальної ідентичності й сталості регіонів.

Ураховуючи вищезазначене, слід відзначити, що управління просторовим облаштуванням регіонів охоплює такі тематичні напрями: демографічну еволюцію та зміцнення регіональної самобутності; збереження та примноження історичної, культурної та природної спадщини; розвиток промисловості та відродження депресивних зон; інтеграцію та досягнення просторової згоди шляхом забезпечення розвитку ефективних міських систем і транспортно-комунікаційної мережі; транспортний розвиток, у тому числі забезпечення транспортної доступності та відповідного інфраструктурного забезпечення віддалених районів; збалансоване природокористування, охорону довкілля й екологічну безпеку; створення єдиного інформаційного простору тощо.

Важливим моментом реалізації усіх визначених завдань щодо управління просторовим облаштуванням територій є їх інвестиційне забезпечення. Джерелами інвестування може виступати бюджетне фінансування на державному та регіональному рівнях, що потребує відповідно вдосконалення механізму оподаткування. Крім того, звернемо увагу на потребу активізації приватного інвестора. Для розширення можливостей приватного інвестування необхідним є вдосконалення системи кредитування та надання відповідних гарантій.

У свою чергу, конкурентоспроможний розвиток території передбачає стимулювання розвитку потенційних можливостей, використання сформованих переваг та зменшення або ліквідацію негативних властивостей території з метою забезпечення рівних умов конкуренції.